

Ponowna recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Aleksandry Krzyśków nt. „Postrzeganie roli fizjoterapeuty w rehabilitacji seksualnej pacjentów po urazie rdzenia kręgowego”

Praca po wprowadzonych poprawkach i uzupełnieniach sugerowanych przez recenzentów zyskała wyraźnie na przejrzystości i jasności. Doktorantka uwzględniła moje uwagi sformułowane w poprzedniej recenzji korygując błędy merytoryczne i korektorskie. W niektórych przypadkach po prostu usuwała z tekstu „niewygodne” sformułowania. Wprowadzone zmiany zwiększyły objętość pracy z 83 do 101 stron, w tym liczbę tabel z 4 do 13 oraz rycin z 26 do 27. Dodanie tabel i rycin było w pełni uzasadnione, gdyż usuwały ewentualne niejasności interpretacyjne oraz uściślały stosowane metody analizy.

Układ pracy jest typowy dla badań empirycznych. W strukturze pracy znajdują się wszystkie niezbędne elementy. Piśmiennictwo zostało powiększone do 68 pozycji, w tym 36 polskich i 32 obcojęzycznych.

Praca oparta jest na badaniach własnych, przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Leszka Koczanowicza.

Autorka podejmuje bardzo ważny, a ciągle jeszcze niedostatecznie poznany temat rehabilitacji seksualnej pacjentów po urazie rdzenia kręgowego (URK). Zdrowie seksualne jest jednym z głównych determinantów satysfakcji z życia określającą jej jakość. Seksualność człowieka jest strukturą złożoną. Obejmuje zarówno sfery fizyczno-fizjologiczną jak i emocjonalną. Osoby po URK doznają uszczerbku w obu tych sferach. Ich kompleksowa fizjoterapia winna być ściśle powiązana z rehabilitacją seksualną, co zdecydowanie poprawia efektywność terapii.

Rehabilitacja seksualna pacjentów po URK jest procesem szczególnie złożonym, obejmującym wiele dyscyplin medycznych, a więc nie może być przedmiotem działania tylko fizjoterapeuty. Jednak jak zauważa Autorka, fizjoterapeuta może odgrywać kluczową rolę

w procesie rehabilitacji seksualnej pacjentów po URK, gdyż to z fizjoterapeutą pacjent spędza najwięcej czasu w czasie usprawniania po doznanym urazie. Stąd zasadniczą staje się sprawa dostatecznego przygotowania merytorycznego fizjoterapeutów w zakresie specyfiki rehabilitacji seksualnej osób po URK. Wychodząc z założenia, że poziom kompetencji fizjoterapeutów odnośnie rehabilitacji seksualnej pacjentów po URK jest bardzo niski, Doktorantka stawia sobie za cel wyjaśnienie przyczyn tego faktu i znalezienie sposobów poprawy.

Cel pracy sformułowany został zgodnie z koncepcją metodologiczną pracy, a pytania badawcze ukierunkowane zostały właściwie na postawione przedsięwzięcie badawcze.

Badaniami objęto 157 fizjoterapeutów czynnych zawodowo i grupę 140 pacjentów po urazie rdzenia kręgowego. Podjęte badania mające charakter badań ankietowych miały na celu poznanie zakresu aktualnej wiedzy fizjoterapeutów dotyczącej rehabilitacji seksualnej osób po URK oraz opinii fizjoterapeutów na temat możliwych z ich strony działań terapeutycznych związanych z rehabilitacją seksualną tych pacjentów. Drugoplanowym celem badawczym postawionym sobie przez Autorkę było poznanie oczekiwań pacjentów po URK w zakresie poprawy ich życia seksualnego oraz wpływu satysfakcji z życia seksualnego na ogólną jakość życia pacjentów po URK. Biorąc powyższe pod uwagę, należy stwierdzić, że Autorka podjęła w rozprawie zagadnienie równie ambitne jak i niezwykle ważne z punktu widzenia efektywności rehabilitacji pacjentów po URK.

Doktorantka w swych badaniach wykorzystywała dwa kwestionariusze ankiety: jeden dla pacjentów po URK i drugi dla fizjoterapeutów. Charakter danych pochodzących z badań ankietowych skłaniał do stosowania metod nieparametrycznych w ich analizie statystycznej, co też Doktorantka poprawnie uczyniła. Współzależność cech określających sprawność w życiu seksualnym, ocenę związku i więzi z zadowoleniem z życia (SWLS) określano stosując współczynnik korelacji rangowej Spearmana.

Powtarzając wszystkie pozytywne opinie przedstawione w poprzedniej recenzji, mam jednak kilka uwag krytycznych.

Doktorantka zmieniła zakres skali SWLS na rycinie 26 na str. 63 poprawionej wersji (ryc. 25 w wersji poprzedniej) co pozwoliło na wyraźniejsze zaprezentowanie zaobserwowanej zależności satysfakcji życiowej od czasu od urazu. W tabelce stanowiącej część tej ryciny nie podano jednak ani wartości zastosowanego testu, ani wartości prawdopodobieństwa testowego p. Notabene nie bardzo wiadomo dlaczego Autorka sugeruje stosowanie tu testu t Studenta, skoro w poprzedniej wersji pracy stosowała w tym przypadku test U Manna-Whitneya (ostatni akapit na str. 47 w poprzedniej pracy).

W poprzedniej recenzji zwracałem uwagę na niejasność wyznaczania współczynnika korelacji rangowej Spearmana pomiędzy składowymi poziomami zadowolenia z życia (SWLS) oraz innych wskazanych zmiennych a tworzeniem związków partnerskich (str. 50 i 51 poprzedniej wersji). Konkretnie chodziło o wyjaśnienia sposobu rangowania zmiennej „tworzenie związku” (opartej na pyt. 15 Kwestionariusza Ankiety dla pacjentów po URK). Doktorantka pominęła tę uwagę co sugeruje, że przyjęła rangowanie odpowiadające kolejności wariantów odpowiedzi na to pytanie 15 w Kwestionariuszu dotyczące przyczyn nie tworzenia stałego związku partnerskiego (1=brak potrzeby, 2=brak okazji, 3=nieśmiałość, 4=lęk, 5=trudności seksualne: por. str. 74 poprawionej wersji pracy). Niestety Autorka nie odnosi się zupełnie w tekście pracy do ujemnych i statystycznie istotnych korelacji zmiennej „Tworzenie związku” a zmiennymi określającymi sprawność seksualną oraz SWLS (tab. 12, str. 66 poprawionej wersji pracy).

Zmienna „Tworzenie związku” winna się raczej nazywać „Przyczyny nieutworzenia związku”, co tłumaczy ujemność wskazywanych korelacji. Zmienna ta określona była oczywiście tylko u osób, które związku nie utworzyły. W pracy nie znalazłem informacji o liczbie tych osób w badanej grupie po URK.

Najistotniejszy uważam rozdział Dyskusja, w którym Doktorantka w sposób bardzo rzeczowy, logicznie uzasadnia swoją problematykę badawczą. Zawarte w pracy Wnioski w pełni wynikają z treści pracy i odpowiadają na postawione cele i pytania badawcze.

Piśmiennictwo przedstawione przez Autorkę jest właściwie dobrane, jednak nie wszystkie pozycje zastosowano w tekście pracy. Dotyczy to następujących autorów: Bulpitt (1998), Crase (2004), Diener i wsp.(1985), Hultling i wsp. (1997), Sipski i wsp. (2005), Stanis (2000), Tasiemski (1998), ponadto w pozycji 2 brak jest roku wydania.

Uwagi dotyczą również kolejności tabel, wydaje się, że tab. 3 na str. 25 winna być pierwszą, a tab. 4 na str. 27 - drugą. Dalsza kolejność tabel jest właściwa.

Wymienione wyżej usterki pracy nie umniejszają jej wartości merytorycznej. Po części są to zapewne błędy wynikające z nieuważnej korekty, ale utrudniają rozumienie wywodów Autorki.

Szeroko zakrojona analiza stanu kompetencji fizjoterapeutów w zakresie rehabilitacji seksualnej pacjentów po URK zestawiona z obrazem oczekiwań tychże pacjentów w kontekście ich powrotu do pełnego funkcjonowania społecznego pozwoliła Autorce na zarysowanie projektu rozwijającego wiedzę i kompetencje zawodowe fizjoterapeutów w ramach zespołów terapeutycznych prowadzących kompleksowo rehabilitację pacjentów po URK. Efektywność proponowanego przez Doktorantkę programu wymaga oczywiście

badania, niemniej jego sformułowanie stanowi ważny wkład w proces podnoszenia jakości i efektywności kompleksowej rehabilitacji pacjentów po URK.

Podsumowując uważam, że opiniowana praca jest wartościowa z punktu widzenia zarówno nauki jak i praktyki. Badania i analiza materiału badań zostały przeprowadzone właściwie, z nieznacznymi uchybieniami, które nie umniejszają istotnej wartości pracy. Autorka konsekwentnie realizowała postawione przez siebie cele wykazując się znaczną wiedzą w zakresie omawianego tematu badawczego. Uważam więc, że praca w pełni spełnia wymogi stawiane tego typu pracom na stopień doktora nauk o kulturze fizycznej i wnoszę do Wysokiej Rady Wydziału Fizjoterapii Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu o dopuszczenie Pani mgr Aleksandry Krzyśków do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
KATEDRY SPORTU
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

prof. dr/hab. Eugeniusz Bolach